THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
JUN 9 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

וועטער:
רעגן, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע וואָרט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 4.24.
זון אונטערגאנג — 8.28.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עסטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאָג

Vol. 20, No. 109. Winnipeg, Monday June 2, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאָג חוץ שבת און זונטאג מאָנטאג ו׳ סיון, תר״ץ.

רעגיסטראציע פון וויילער אָנגעפאנגן היינט

צוריק אין וויניפעג

א. א. היפס

א. א. היפס, דעפוטאט פון נארט־וויני־פעג אין לעצטן פארלאמענט, איז אנגע־קומען קיין וויניפיג פון אָטאווא נעכטן, און איז איינער פון די ערשטע מאניטא־בער דעפוטאטן וואס האט זיך ספראוועט צו קומען צוריק צו זיין וואל־קרייז נאך דער אויפלייזונג פונ׳ם פארלאמענט.

עס איז אזוי גוט ווי זיכער, אז די אר־בעטער פארטיי וועלכע ער האט פאר־טראָטן אין פארלאמענט פאר די לעצטע פינף יאר, וועט אים ווידער נאמינירן, זייענדיק פולשטענדיק צופרידן מיט זיי־נע אויפטוען אין פארלאמענט, וואו ער האט געשפילט א באדייטנדיקע ראָל. די ארבעטער פארטיי וועט זיך אויך מסתמא רעכענען מיט דער שטיצע פון די אידישע וויילער וואס ער קאן קריגן, א דאנק זיינע אויפטוען פאר אידישער אימיגראציע.

עסטעוואנער אידן שאפן $1200 פאר ציון קאמפיין

די עסטעוואנער אידן ווארטן ניט ביז מען וועט צו זיי קומען מאָנען. זיי דארפן ניט האבן קיין רעדנער, וואס זאָלן דער־וואַרימען זייערע הערצער.

לויט א טעלעגראמע וואס מיר האבן היינט געקראגן פון י. בערגער, האט די קליינע אידישע קהלה פון עסטעוואן נעכ־טען אפגעהאלטן א פארזאמלונג פאר׳ן פאראייניקטן ציון קאמפיין. די פארזא־מלטע האבן זיך פארגעסן אז די צייטן זיינען שלעכטע, און זיי האבן צווישן זיך אליין געשאפן פאר דעם צוועק $1,200.

דאס איז, דאכט זיך, נאך מער, ווי ״דאס ציוניסטישסטע שטעטל״ פון קא־נאדע האט געשאפן לעצטן יאר. ווען צייטן זיינען געווען בעסער. אז צייטן זיינען ערגער דאַרף מען געבן מער געלט. — האבן זיי אפנים באשלאסן.

—(::)—

וויטערדיקע אומרוען אין אינדיע

באמבעי, אינדיע, יוני 2. — פופצן טויזנט אינדיער האבן זיך דורכגעריסן דורך די פאליציי קארדאנען און זיינען איבערגעפאלן די זאלץ ארבעטן אין וואַ־דאלא. די פאליציי האט פריי געארבעט מיט די שטעקנס און האט צום סוף ארויסגעטריבן סאלדאטן. ארום 150 פונ׳ם המון זיינען פארוואונדעט געווארן, און א סך זיינען ארעסטירט געווארן.

אין פעשאוואר, ווערט באריכטעט, איז די לאגע ווידער אן אומרואיקע, א דאנק דעם צופעליקן טויט פון א מוטער און צוויי קינדער פון די קוילן פון א סאל־דאט. די מאכט האט געמאכט א דערקלע־רונג, אז די שיסעריי איז געווען דער רע־זולטאט פון אן עקסידענט, אבער דאס האט נאך ניט איינגאנצן בארואיקט דעם עולם

פארלאמענט אופגעלייזט נייע וואלן יולי 28־טן

אָטאווא, — דער 16־טער פעדערא־לער פארלאמענט איז אויפגעלייזט גע־וואָרן לעצטן פרייטאג, אזוי איז דער פלאן דורכצופירן די אלגעמיינע וואלן יולי 28טן איז פארווירקלאכט געוואָרן.

אין די לעצטע שעה׳ן פונ׳ם פארלא־מענט איז אנגענומען געוואָרן זייער א וויכטיקער פאר וויניפעג פארשלאג פון מיניסטער טשארלס סטיווארט, — אז א סובסידיע פון איין דאלאר א טאָן זאל אויסגעצאלט ווערן פאר ווייכע קוילן פון בריטיש קאלומביא און אלבערטא גע־שיקט קיין וויניפעג. דאס וועט עפענען א מארק פאר נאָענט צו א פערטל מיי־ליאן טאָן מערב קאנאדער קוילן אין וויניפעג, וואס איז ביז איצט אין א גרוי־סער מאס באדינט געוואָרן פון אמעריקא־נער קוילן.

די מייסטע מאניטאבער דעפוטאטן ווערן דערווארטעט אין זייערע היימען ארום דעם מאנטאג. דער וואל קאמפיין וועט זיך גלייך אנפאנגען.

דער גאווערנאר דזשענעראל האט אין אוונט דורכגעלייענט אין סענאט קא־מער זיין רעדע פון טראָן, אנאנסירנדיק די אויפלייזונג פונ׳ם פארלאמענט און די נייע וואלן אויף יולי 28טן.

איבער׳ן גאנצן לאנד זיינען צעשיקט געוואָרן פאראָרדענונגען אנצופאנגען גלייך די רעגיסטראציע פון די וויילער.

די גאנצע קאמפליצירטע מאשינעריע פאר דעם צוזאמענשטעל פון די ליסטן איז געווען צוגעגרייט פון פריער, און די ארבעט הויבט זיך גלייך אן.

המון רייסט זיך אריין אין טורמע און לינטשט ארעסטירטן נעגער

טשיקאשא, אקל. יוני 1. — דריי טוי־זענט אמעריקאנער האבן ווידער אמאָל אין א נאָוויגע גענומען די גערעכטיקייט אין זייערע אייגענע הענט, און זיי הא־בען דא דערמארדעט א נעגער אין טורמע, וועלכער איז פאר׳משפט געוואָרן פאר אן אטאקע אויף א ווייסער פרוי.

דער המון האט פריער געדארפט אנ־פירן א קאמף מיט די טורמע־וועכטער ביז זיי האבן דערגרייכט צו דעם צעל פון דעם געלינטשטן. פינף וועכטער זיי־נען ערנסט פארוואונדעט געוואָרן אין דעם קאמף. פארשיידענע מיטלען זיינען אנגעווענדעט געווארן צוריקצושטויסן זיי־ער אטאקע, אבער קיין מיטל האט ניט געהאָלפן, אפילו ניט די גאז באמבעס וואס זיינען אויף זיי געוואָרפן געווארן.

די באאמטע פון דער טורמע האבן אויסגעדריקט זייער מורא פאר א צוויי־טער אטאקע. זיי גלויבן אז דער המון וועט נאך קומען און פארלאנגען דעם טויטן קערפער פון דעם נעגער איבער וועלכן זיי וועלן נאך אפשר וועלן שטי־לען זייער דארשט נאך נקמה. אין דעם אנגעפירטן קאמף איז די טורמע געבוי־דע שטארק צעשעדיקט געווארן

—(::)—

טרוקענע שטורעם ווינטן טוען אן שאדן

טרוקענע, הייסע ווינטן, וואס האבן אנגעהויבן בלאָזן שבת, האבן דא נעכטן דערגרייכט דעם מאסשטאב פון א שטור־רעם; און זיי האבן אנגעטאָן עטוואס שאדן צו די פעלדער און גערטנער, וואו דער באדן איז א לייכטער. צום גליק האט דער שטורעם פארענדיקט זיך מיט שווערע רעגנס לעצטן אוונט, און די רע־גנס האבן אפגערייניקט די לופט פון די וואלקנס שטויב און האבן אפגעפרישט די פעלדער און די גערטנער.

ר. ב. בענעט וועט האבן ערשטן אויפטריט אין וויניפעג

ר. ב. בענעט, פירער פון דער קאנסער־וואטיווער פארטיי, וועט אנפאנגען זיין וואל־קאמפיין אין וויניפעג, אדרעסירנדיק א מאסן פארזאמלונג אראנזשירט דא אויף איבערמאָרגן מאנטאג, יוני 9טן. דאס פלאץ איז נאך ניט באשטימט גע־וואָרן, אבער דאס וועט זיין דאס גרעסטע פלאץ וואס מען וועט קאנען קריגן, אפשר דער אמפיטעאטער רינק.

מר. בענעט איז דערוויילט געווארן פירער פון דער קאנסערוואטיווער פאר־טיי אויף דער קאנווענשאן אין וויניפעג, און איצט צאלט ער אפ וויניפעג א חוב, אנפאנגענדיק דא זיין וואל־קאמפיין.

מענער שטייען אין רייען פאר טא־באק און פאפיראסן אין מאסקווע; פרויען זעען אן זיי נקמה

מאסקווע, יוני 2. — ניט נאר איז דא שווער צו קריגן היינט, לכבוד שבועות, זעמעלאך און פוטער־בולקעס מיט קאווע, נאר אפילו אויף א פראסטן פאפיראס איז דא איצט א דוחק, און מענער וואס רוי־כערן מוזן שטיין אין דער רייע שטונ־דען לאנג ביז זיי געלינגט צו קויפן א פעקל פאפיראסן.

פון וואנען דער דוחק אויף טאבאק האט זיך דא פלוצלונג גענומען איז דערווייל אומבאקאנט, אבער עס איז א פאקט אז טויזנטער מענער שטייען אין דער רייע צו קויפן א פעקל טאבאק אדער פאפיראסן, און מער ווי איין פעקל קא־נען זיי ניט קריגן און פרויען שמעלצן זיך איצט פון פארגעניגן ווען זיי גייען פארביי די פאפיראסן און טאבאק רייען.

״איצט וועט איר מענער פי־לען דעם טעם פון אפשטיין א טאג אין דער רייע, אזוי ווי מיר פלעגן שטיין און ווארטן אויף איינצוקויפן שפייז, וואס מיר האבן געדארפט ברייננגען אהיים אייך צו האָרעווען. דער דאזיקער דוחק אויף פאפיראסן איז זייער א גוטע לעק־ציע פאר אייך. דאס וועט אייך מאכן צו באגרייפן וויפיל צרות מיר זיינען אויסגעשטאנען שטייענדיק אין די ריי־ען פאר אביסל שפייז צו אנשטאפן איי־ערע קישקעס״.

די דאזיקע באמערקונג הערט מען אויף שריט און טריט פון די פארביי־גייענדע פרויען אין מאסקווע.

—(::)—

באקומט ״פעלאשיפ״ אין מעק־גיל אוניווערסיטעט

אלפרעד בערמאן, זון פון מר. און מרס. י. י. בערמאן, האט באקומען די מעלדונג, אז דער מעקגיל אוניווערסי־טעט פון מאנטרעאל האט אים געגעבן א ״פעלאשיפ״ אין ״עקאנאמיקס״.

״אלף״ איז גוט באקאנט אין די סטו־דענטן קרייזן ווי איינער פון די טעטיק־סטע און די פירנדע גייסטער. ער איז פרעזידענט פון דער אידישער ״פראטער־ניטעט״ און איז אקטיוו אין דער ״מנו־רה״.

קאמישאנער לויבט ארבעט פונ׳ם אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין

מ. א. גרעי, סעקרעטאר פון מערב קאנאדער אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין, האט געקראגן דעם פאלגנדיקן בריוו פון טאמאס דזשעלי, דיווויזשאן קאמישאנער פון דעפארטמענט פון אי־מיגראציע און קאלאניזאציע; צו דער געלעגנהייט פון מר. גרעי׳ס רייזע צו דער קאנפערענץ פונ׳ם פאראיין:

״חשוב׳ער מר. גרעי:

״איך פארשטיי, אז איר פארט אין דער איסט צו באטייליקן זיך אין א קאנפערענץ פונ׳ם אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין, פון וועלכן איר זייט דער זייער געטרייער סעקרעטאר.

״איך וויל אויסדריקן מיין טיפסטע אנערקענונג פון דער גוטער ארבעט און די הומאניטארע טעטיקייטן וועלכע איר האט געטאן צו גונסטן פון די אויי־ערע ברידער וואס האבן זיך דערין גע־נויטיקט. איך בין אלעמאל צופרידן צו זעען אייך, און איך וויל אייך ווארים באגריסן און ווינשן אייך דאס בעסטע, האפנדיק, אז איר וועט לעבן לאנג פאר צוזעצן אייער גוטע ארבעט״.

אונטערגעשריבן: טאמאס דזשעלי.

די צוויי הויפט־פיגורן אינ׳ם וואל קאמפיין

פרעמיער מאקענזי קינג
פירער פון דער ליבעראלער פארטיי

ר. ב. בענעט
פירער פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי

מופטים באזוך אין לוזאן טראגט פריוואטן כאראקטער

זשענעווע, מאי 31 (איטא). — דער באזוך פון דעם ירושלים׳ער גראנד־מופ־טי אין לוזאן טראגט א פריוואטן כאראק־טער. דער מופטי איז אהין געפארן ווייל עס וואוינט דארטן דער אראבישער פי־רער, שייך ארסלאן.

דין ראדערפארד, פון סאסק. אגריקולטורעלן קאלעדזש, טויט

סאסקאטון, סאסק., יוני 2. — וו. דזש. ראדערפארד, דין פון סאסקאטשעוואנער אגריקולטורעלן קאלעדזש און איינער פון די אנגעזעענסטע אגריקולטורעלע עקס־פערטן אין דער וועסט, איז דא לעצטן אוונט געשטארבן אין עלטער פון 61 יאר.

דר. ראדערפארד האט פארנומען זיין פאסטן אין סאסקאטשעוואנער אוניווער־סיטעט זינט דעם יאר 1909. ער איז אהער געקומען פון מאניטאבער אגריקול־טורעלן קאלעדזש.

דר. ראדערפארד איז געבארן געווארן און איז אויסגעוואקסן אויפ׳ן פארם. ער האט געקראגן זיין בילדונג אין דארפישע שולן, און האט פארענדיקט דעם אגרי־קולטורעלן קאלעדזש אין גועלף, אנט., אין 1906.

ער איז געווען באליבט ביי זיינע סטו־דענטן און איז געווען טיף געאכטעט אין דער וועסט בכלל.

—(::)—

אפיל געריכט באשטעטיקט אורטייל פון צוויי חברון׳ער אראבישע מערדער

ירושלים, מאי 31 (איטא). — דער אפיל געריכט האט באשטעטיקט דעם טויט טויט־אורטייל וואס איז ארויסגעגעבן גע־וואָרן דעם 15טן מאי אויף צוויי אראבער וואס זיינען פאר׳משפט געווארן פאר דערמארדן 24 אידן אין דעם הויז פון הרב סלאנים׳ס זון, וועלכער איז געווען דער מענעדזשער פון דער חברון׳ער באנק

—(::)—

$300 באלוינונג פאר נאמען פון טרייבער וואס האט געטויט א קינד

אויף דעם פארשלאג פון דעם פאלי־ציי שעף ניוטאן האט דער סיוויק פי־נאנץ קאמיטעט פון וויניפעג באשלאסן אנצובאטן א באלוינונג פון 300 דאלאר פאר אינפארמאציע וואס וועט פירן צו דעם ארעסט פון דעם דרייווער וועלכער האט מיט א פאר וואכן צוריק דער־הרג׳עט מיט זיין אוטאמאביל דעם פיר יאריקן אינגעלע סעמועל מארקוס און איז פארשוואונדן געווארן.

דער דרייווער האט אומגעווארפן דאס קינד אויפ׳ן ראג פון קארידאן עוועניו און איינסלעי סטריט. דאס קינד איז שפעטער געפינען געווארן ליגנדיק אין א לוזשע וואסער מיט א צעשמעטערטן קערפער.

—(::)—

רעוויזיאניסטן פאדערן אויף אר־דען אין א״י ניט אנטייל נעמען אין סימפסאנס אונטערזוכונג

ירושלים, מאי 31 (איטא). — אן אויפ־פאדערונג אז די אידישע פירער און אר־גאניזאציעס אין ארץ־ישראל זאלן ניט אנ־טייל נעמען אין דער אונטערזוכונג טעטי־קייט פון סער דזשאן סימפסאן, דער ענג־לישער שליח, וואס איז געשיקט געווארן, כדי אויסצופארשן די אימיגראציע און קא־לאניזאציע פראבלעמען אין פאלעסטינע, איז דא געמאכט געווארן דורך דער עקזע־קוטיווע פון די ציוניסטן רעוויזיאניסטן וועלכע האט צוגעשיקט וועגן דעם א בריף צו דעם ועד לאומי.

אלע בירגער, מענער און פרוי־ען, פון 21 יאר און העכער, וועלן פארערגיסטרירט ווערן

די רעגיסטראציע פון וויילער פאר די אלגעמיינע וואלן וואס וועלן פארקומען יולי 28טן, פאנגט זיך היינט אן.

ספעציעלע ענומעראטארן, אין די הונ־דערטער, לאזן זיך היינט אוועק איבער דער שטאט, און זיי וועלן באזוכן יעדע הויז, אריינטראגנדיק אין די ליסטן אלע נעמען פון די וואס זיינען בארעכטיקט צו שטימען. די בירגער זיינען מחויב צו געבן זיי די אינפארמאציעס וואס זיי וועלן פארלאנגען.

אלע בירגער, מענער און פרויען, אין עלטער פון 21 יאר און העכער, זיינען בארעכטיקט צו שטימען, און זיי דארפן מיטהעלפן די ענומעראטארן, אז זייערע נעמען זאלן זיין אריינגעטראגן אויפ׳ן ליסט פון וויילער. יונגעלייט און מיידלאך, וואס האבן נאך ניט געשטימט אין די לעצטע וואלן צוליב דער מינדערייא־ריקייט, דארפן איצט פארערגיסטרירן זיך אויב זיי האבן שוין דערגרייכט דעם על־טער פון 21.

די רעגיסטראציע וועט דורכגעפירט ווערן לויט דעם נייעם סיסטעם אנגענו־מען אויף דער לעצטער סעסיע פונ׳ם פארלאמענט, און דארף פארענדיקט ווערן ביז צום סוף פון דער וואך. די ליסטן וועלן דערנאך צוויי מאל רעווידירט ווערן, און די בירגער, וועמעס נעמען עס וועלן דורכגעלאזן ווערן דורך א טעות, וועלן קאנען ארויפשטעלן זייערע נעמען אויף די ליסטן דורך די רעוויזיע־געריכטן.

סאָוועטישע וויסנשאפטסלייט שטודירן קאנאדער אגריקולטורעלע מעטאָדן

אָטאווא, יוני 2. — מיט אייניקע טעג צוריק איז אהער אנגעקומען א דעלעגא־ציע פון סאוועטישע וויסנשאפטסלייט אנגעפירט פון א. א. מעטעלעוו, וויצע־פרעזידענט פונ׳ם סאוועטישן גרויסן תבואה טראסט, מיט׳ן צוועק צו שטודירן די אגריקולטורעלע מעטאדן פון קאנאדע. באזונדערס אויף וויפל ס׳איז שייך דעם נעבערויך פון מאשינען אין דער פראדוק־ציע.

די דעלעגאציע האט באזוכט פארשיי־דענע אפטיילונגען פון דעם אגריקולטו־רעלן דעפארטמענט און דער סטאטיסטי־שער ביורא זיי וועלן באזוכן די וויכטי־קערע צענטערן פון קאנאדע און וועלן דערנאך פארברייננגען אין די פריירי פראווינצן ביז דער שניט פון דעם יאר

מר. מעטעלעוו האט, אין אן אינטער־וויו, אפגעזאגט זיך פון צו ריידן וועגן פאליטישע ענינים. די דעלעגאציע, האט ער געזאגט, באשטייט פון וויסנשאפטס־לייט און געשעפטסלייט, וואס אינטערע־סירן זיך דא בלויז מיט זייער פאך. זיי זיינען געקומען אהער בלויז צו לערנען און צו קאאפערירן מיט היגע עקספערטן פאר קענגזייטיקן געווינס.

ווי מר. מעטעלעוו דערציילט, האט דער דירעקטאר פון די דאמיניאן עקספע־רימענטאלע פארמס, דר. ע. ס. ארטשי־באלד, אינפארמירט די דעלעגאציע, אז רו־סישע תבואה און רוסישע פרוכטן האבן געשפילט א גרויסע ראל אין דער אנט־וויקלונג פון די קאנאדער מינים. דאס איז דערפאר, ווייל די קלימאטישע און באדן באדינגונגען אין ביידע לענדער זיינען זייער ענלאך, און זיי קאנען פיל לערנען איינס פונ׳ם צווייטן.

מר מעטעלעוו האט דערציילט וועגן די גרויסע אגריקולטורעלע אנטוויקלונגען וואס גייען איצט אן אין סאוועטן פאר־באנד. ער האט געזאגט, אז דארט ווערן שוין באארבעט 100־טויזנט אקערדיקע פארמס, און די מאדערנסטע מעטאדן ווערן אנגעווענדעט פאר דער ארבעט.

בוי אקטיוויטעטן אין וויניפעג געפאלן אין פארגלייך מיט לעצטן יאר

פאר די ערשטע פינף מאנאטן פון היינטיקן יאר זיינען אין וויניפעג ארויס־געגעבן געווארן ״פערמיטס״ (דערלויב־בענישן צו בויען נייע געביידעס) אויף דריי מיליאן, 163 טויזנט און זיבן הונ־דערט דאלאר. דאס איז אויף צוויי מי־ליאן און צוויי הונדערט דאלאר ווייני־קער ווי אין דעם זעלבן פעריאד פון לעצ־טען יאר.

דערלויבענישן אויף זיבן אפארטמענט בלאקס אינ׳ם ווערט פון 904 טויזנט דאלאר, זיינען אין די פארגאנגע פינף חדשים ארויסגעגעבן געווארן. לעצטן יאר איז פאר דעם זעלבן פעריאד ארויס־געגעבן געווארן דערלויבענישן צו בויען 25 אפארטמענט בלאקס, אויף דער סו־מע פון צוויי מיליאן און 264 טויזנט דאלאר.

בסך הכל זיינען היינטיקס יאר, ביז היינטיקן טאג, ארויסגעגעבן געווארן דערלויבענישן אויף 858 פארשיידענע גע־ביידעס, און לעצטן יאר פאר דעם זעל־בען פעריאד, זיינען ארויסגעגעבן גע־ווארן דערלויבענישן אויף 1,156 געביי־דעס.

פאר׳ן מאנאט מאי זיינען ארויסגעגעבן געווארן דערלויבענישן אויף איין מילי־אן, זעכציק טויזנט און צוויי הונדערט דאלאר. פאר׳ן זעלבן מאנאט פון לעצטן יאר זיינען ארויסגעגעבן געווארן דער־לויבענישן אויף איין מיליאן, 988 טוי־זענט און 856 דאלאר.

פאליציי האפט נאך צו אנטדעקן געהיימעניש פון בעראנס מארד

די היגע פאליציי האט נאך דערווייל ניט געלייזט די געהיימעניש פונ׳ם מארד פון וואסיל באראן, פראמינענטער אוק־ראינער, וועלכער איז געפונען געווארן א דערשאסענער אין זיין היים, 447 נאר־ליס סט. לעצטן מיטוואך ביינאכט. עס ווערט אבער פארשטאנען, אז זי האט געוויסע שפורן, לויט וועלכע זי האפט נאך צו אנטדעקן די געהיימעניש.

מרס. באראן ווערט דערווייל געהאלטן פון דער פאליציי, ווי א וויכטיקער עדות. באראנס רעוואלווער, מיט וועלכן, ווי די פאליציי גלויבט ער איז דערמאר־דעט געווארן, האט מען דערווייל ניט גע־קאנט געפינען. א טייל פון די קוילן און דאס קעסטל פונ׳ם רעוואלווער האט מען, ווי שוין באקאנט, געפונען אונטער׳ן טרא־טואר אין דער הויף, און די פראגע איז, ווער האט עס דארטן באהאלטן און מיט וועלכן צוועק

אן עולם פון איבער צוויי טויזנט מענ־שען האט זיך באטייליקט אין דער לויה פון דעם דערמארדעטן, וואס איז נעכטן דורכגעפירט געווארן פון דער אוקראינער פאלקס־היים, בעראוס עוועניו, (ארום מאק־גרעגאר) צום אוקראינישן בית־עלמין. צווישן דעם עולם וואס איז אויך געווען מרס. באראן, וועלכע איז פון דער פאליציי בא־פרייט געווארן פאר דער לויה.

אנב - אורחא

פון מארק

דער אידישער וויסנשאפטלא־כער אינסטיטוט

ניט לאנג צוריק איז אין דער אידי־שער פרעסע (איינשליסנדיק די דאזיקע צייטונג) געווען פארעפנטלאכט אן אויפ־רוף צו דער אידישער עפנטלאכקייט צו שטיצן דעם אידישן וויסנשאפטלאכן אינ־סטיטוט.

אויפרופן זיינען ביי אונז קיין נייעס ניט. אונז איז שוין גוט באקאנט זייער פייערלאכער נוסח, זייערע הויכע און נאך העכערע ווערטער, וועלכע זיינען שוין גע־וואָרן אזוי וואכעדיק, אז זיי מאכן אויף אונז מער קיין רושם ניט.

דער דאזיקער אויפרוף האט זיך אבער אויסגעצייכנט דווקא מיט דער פשטות פון זיין נוסח און זיין זאכלאכקייט. דערפאר האט ער אבער געערדעט זייער הגיך מיט די נעמען וואס זיינען אויף אים געווען אונטערגעשריבן.

אט זיינען די נעמען:

פראָפ. אלבערט איינשטיין (בערלין), דר. עדוארד בערנשטיין (בערלין), דר. מ. גאסטער (לאנדאן), פראָפ. ש. דובנאוו (בערלין), דר. בערנארד וואכשטיין (ווין), דר. ח. זשיטלאווסקי (ניו־יארק), פראָפ. וו. כאפקין (פאריז), פראָפ. עדווארד סא־פיר (שיקאגא), פראָפ. ד. סימאנסאן (קאָ־פענהאגען), פראָפ. זיגמונד פרויד (ווין).

* * *

דער ציוניזם האט שטארק געוואונען פונ׳ם פרעסטיזש וואס אזא נאמען, ווי פראָפ. אלבערט איינשטיינס, האט אים געגעבן.

וועגן דר. עדוארד בערנשטיין, ערוויר־דיקער זקן פון דער סאציאליסטישער באַ־וועגונג, האט אנומלט געזאגט א גוט ווארט וועגן דעם ציוניזם, האט דער לעצ־טער אויך ניט פארפעלט אויסצונוצן זיך דערמיט אין דער פולסטער מאס, — צו וואס ער איז זיכער געווען בארעכטיקט.

ציוניזם שטיצט זיך אבער אויף א פא־ליטישער פארטיי, וואס ווייס ווי אויסצו־נוצן יעדן גינסטיקן פאקטאר, יעדן גוטן אפרוף.

דער אידישער וויסנשאפטלאכער אינ־סטיטוט איז ליידער צו באשיידן, און האט ניט ווי געהעריק אויסגענוצט דעם אויפרוף, באטאנענדיק די נעמען וואס זיינען אויף אים געווען אונטערגעשריבן.

און דערפאר ווייסן אלע אז איינשטיין איז א ציוניסט, און אז בערנשטיין סימ־פאטיזירט מיט׳ן ציוניזם — און עס זיי־נען דא זייער ווייניק וואס ווייסן, אז די זעלבע איינשטיין און בערנשטיין, צו־זאמען מיט פרויד׳ן און אנדערע מער אדער ווייניקער וועלט־בארימטע נעמען, באלאנגען צום ערן־פרעזידיום פון קורא־טאריום פון וויסנשאפטלאכן אינסטיטוט, זיינען פאראינטערעסירט אין זיין ארבעט און העלפן אים ארוים ניט בלויז מיט זיי־ערע נעמען.

* * *

ווי־ אייך איז שוין מסתמא באקאנט, האלט איך א סך מער פון ״יחוס עצמו״, ווי פון הסכמות און פון יחוס ברוולאך.

פאר אונז וואלט געדארפט זיין נענוג דער וויסנשאפטלאכער אינסטיטוט אליין מיט זיינע אויפטוען, צו באוועגן אונז צו געבן אים אונזער פולהארציקע שטיצע.

ליידער איז אבער דער אינסטיטוט גע־אגראפיש ווייט פון אונז, ניט אלעמען פון אונז איז באקאנט זיין ארבעט און ניט אלע פון אונז קאנען ווי געהעריק אפ־שעצן זיינע אויפטוען.

פאר אט די וואס האבן ניט געהאט די געלעגנהייט צו באקאנען זיך מיט דער באדייטונג פון דעם וויסנשאפטלאכן אינ־סטיטוט, דארפן אט די נעמען פון די גרעסטע אידישע דיינקער פון אונזער דור זיין אן עדות אויף דער גרויסער וויכטי־קייט פון דער דאזיקער אינסטיטוציע.

* * *

און נאך א זאך:

אונזער געזעלשאפטלאך לעבן איז צע־שפליטערט. איבער אים ציען זיך ליניעס און אפגרונטן, וואס טיילן שארף אפ איין ריכטונג פון דער צווייטער. צווישן די ריכטונגען קומען פאר רייסערייען און שפאלטונגען, אזוי אז מען איז אפט פאר־אינטערעסירט מער אין דעם צווייטנס חורבן, ווי אין דעם אייגענעם אויפבוי.

וועלכע געזעלשאפטלאכע ארבעט מען זאל ביי אונז ניט טאן, מוז מען באלד דורכפירן ״א ליניע״. רעכט אדער לינק, בורזשואז אדער פראלעטאריש, העברעי־איסטיש אדער אידישיסטיש, און א. וו.

און, איז די ליניע אונזערע, איז גוט; אז ניט, מוזן מיר די ארבעט אונטערגראבן ביז׳ן גרונט.

דער אידישער וויסנשאפטלאכער אינ־סטיטוט האט זיך אוועקגעשטעלט אויסער (אדער איבער) אט די ליניעס. די נעמען פון די אונטערשרייבער פונ׳ם אויפרוף זאגן אויף דעם עדות.

* * *

זלמן רייזען, איינער פון די טאטעס פון דעם אידישן וויסנשאפטלאכן אינסטיטוט איז איצט אין וויניפעג, און וועט באזוכן אויך אייניקע אנדערע פונקטן אין מערב קאנאדע, אין די אינטערעסן פונ׳ם אינ־סטיטוט.

דער שליח פון ירושלים דליטא וועט דערציילן מער וועגן דעם אינסטיטוט זעלבסט, וועגן זיינע ביז איצטיקע גרויסע דערגרייכונגען, און וועגן די גוואלדיקע אויפטוען וואס שטייען אים פאר אין דער צוקונפט, — און איך האף, אז ער וועט דא געפינען אן אויפמערקזאם אויער: מיר זיינען דאך אויך עפעס א שטיקל ירושלים, ווי מען זאגט אונז . . .

זאלן אבער די, וואס וועלן ניט האבן די געלעגנהייט אים צו הערן וועגן דעם ענין, כאטש ווייסן פון די הסכמות, — הסכמות, וועלכע מען קאן ניט אוועקמאכן אונטער דער האנט.

זאלן זיי כאטש ווייסן, אז דער ענין איז זייער א וואגיקער, אויב ער האט באַ־וואויגן אזעלכע וואגיקע מענשן אונטער־צושרייבן זייערע נעמען אויף אן אויפרוף.